

SEBEŐK JÁNOS:

Toronyiránt, láncsal

Legyen szó a világpolitika eseményeiről, a magyarság kérdéseiről, filozófiai problémákról vagy bármiről, a kötet cikkeinek, esszéinek szellemiségét kivétel nélkül az ökológiai szemlélet határozza meg. Sebeők János azonban nem csak a ma uralkodó, globalizálódó civilizációval áll szemben, hanem a végiggondolatlan, a technokráciával nem spirituális, hanem ellentechnokráciát szembeszegező áramlatokkal is: a (haszonközpontú) környezetvédelemmel, a (leereszkedő) természetvédelemmel, a (farkasirtó) humanizmussal és az antiglobalizmussal, amely „számonkérhetetlen követeléseket hangoztatva s az összefüggéseket a végtelenségig leegyszerűsítve épp az ellen a problémaérzékeny, árnyaltabb, rendszerelméleti jellegű szemléletmód ellen hat, amely elengedhetetlen a nagy globális problémák megoldásához”.

A sebeőki felfogás szerint a természetet nem azért kell óvni, mert megmaradása jobban szolgálja az ember igényeit, mint a pusztulása. Azért kell óvni, mert ember és természet elválaszthatatlan közösségben létezik. Ugyanis minden élet lényege egy folyamat: az evolúció. Az ember sem véglegesen kialakult lény, hanem „átmenet valami felé”. Lehet ez a „valami” végcél vagy végtelenbe

haladó irány, a szerző mindenesetre bizalommal tekint rá. Előre látni nem lehet, csak találgatni. Mindezt teret ad a képzeletnek, amit a szerző bőségesen ki is használ, felvételeit viszont sohasem téveszti össze a tudással: írásainak vonzereje a széles körű ismeretek, az izgalmas ötletek és a sokoldalú, elfogulatlan figyelem egységében rejlik.

Az evolúció alapfeltétele a változatosság. A fajok rohamos pusztulása, az „ökológiai holocaust” tehát magát az evolúciót fenyegeti. A veszélyt csak gyökeres szemléletváltás háríthatja el: a bioszférának önálló jogalanyként és kultúráként való elfogadása. Hogy ez a kultúra talán csak kis részben tudatos? Sebeők felfogásában ez éppen mellette szól: a kultúra akkor igazi, ha öntudatlanul (is) működik. Természetesen fajok továbbra is tűnnének el, nem ebben van a különbség, hanem abban, hogy egy rendszer saját jól bevált logikája irányítsa a kiválasztódást.

A szerző a hagyományos természetvédő közbeszéd hatástalanságát többek között ennek apokaliptikus hangvételében látja. Az apokaliptikus jóslatok eddig mindig elvesztették a hitelüket. A valós veszély másban áll: az evolúció kisiklásából adódó lassú leépülésben, degenerációban. Ez ellen tenni pedig csak az adott világ eszközeit felhasználva lehet (ez a meggyőződés magyarázhatja Sebeők különös média-szerepléseit). Szent István példáját idézi: az halad a helyes

úton, aki az ellenfele értékeit is képes beépíteni egy átfogó, szellemileg is megalapozott rendbe (tudva azt is, amit a mai civilizáció elfeledni látszik, hogy „romlás és épülés, rend és káosz egymásra van utalva”).

Miben reménykedhetünk? Sebeők csak abban biztos, hogy a megoldás személyes jellegű és csodaszerrű lesz (ha lesz), és sem a sokszínűségről, sem az egyetemességről nem mondhat le. (A 20. század szerinte a sokszínűség hiányába bukott bele, és lehet, hogy a 21. az egyetemesség hiányába fog.)

Az írások stílusát szójátékok és csapongó képzettársítások teszik élénkké és könnyeddé. Ezzel a szerző egyrészt azt éri el, hogy tágabb körben is figyelmet kelt mondanivalója iránt, szövecek cukrával csalogatva be olvasóját komolysága utcájába. (Nem véletlen, hogy szinte minden cikk szójátéközönnel indul, és csak egy idő után világosodik meg a valódi téma. A széleskörű hatás szükségletéből adódik az újságcikkforma előnyben részesítése is, például a tanulmány műfajával szemben.) Másrészt magából a világszemléletből fakad ez a stílus. A változatosság, a kiszámíthatatlanság, a termékenység és a játékoság (vagyis az önérték) demonstrálása logikusan következik a két gyakran és nyomatékkal hangoztatott alapelvből: a személyesség igényéből és abból a programból, hogy már nem annyira a természetről kell beszélni, mint in-

kább magának a természetnek kell átadni a szót.

STURM LÁSZLÓ

(*Kairosz Kiadó, Budapest, 2004,*
368 oldal, 3200 Ft)

Bor

Grandiózus vállalkozás a Vince Kiadótól: a *Bor* című könyvet gyermekek, élemedettebb korú, egyedül élő özvegyek és gyenge csontozatú kamaszok jóformán fel sem tudnák emelni. A többkilós könyvóriás minden egyes fejezete – válogatott nemzetközi szerzőgárda munkái, melyeket a francia André Dominé szerkesztett egységbe – az emberiség kitüntetetten fontos italának, a bornak a mibenlétét taglalja. Végigszárgulja a világot Argentínától Ausztráliáig, a szicíliai lankáktól a francia hegyoldalakig, hogy bemutassa szinte az összes fontosabb borvidéket. Megtudhatunk minden lényegeset az emberiség és a bor, valamint a hozzá tartozó szőlőkultúra több évezredes történetéről, de még a borosüvegeket lezáró parafadugók fajtáiról is. Ha egy kicsit belemelegszünk az olvasásba, hamarosan az az érzésünk támad, hogy bor és szőlő nélkül nincs is kultúra és civilizáció; hogy ez a sok-sok törődést követelő növény afféle csoda, s a belőle nyer-